

Peurzeskiñ
brezhoneg Leon

gant Mikael Madeg

Taolenn

1. Peurzeskiñ brezhoneg Leon

2. Ar yezh

2.1 Distagadur

2.2 Frazennadur

2.3 Spered ar yezh, fazioù ordinal

2.4 Gerioù Leon

2.5 Berraat

2.6 Perzhioù dibar

2.7 Brezhoneg parrez-mañ-parrez

2.8 Skritur

3. Petra eo brezhoneg "mat" ?

4. Pinvidigezh hag herezh

4.1 Testennoù "komzet-skrivet"

4.2 Testennoù komzet ha skrivet

4.3 Troioù-lavar, krennlavarioù, divinadennoù

4.4 Anvadurezh (anvioù lec'hioù hag anvioù tud)

4.5 Lennegezh (dre skrid ha dre gomz)

4.6 Skrivagnerien

4.7 Radio, tele ha ...

5. Kent klozañ

1. Peurzeskiñ brezhoneg Leon

Reizh eo kaout c'hoant peurzeskiñ brezhoneg da gaozeal anezhañ gwellañ 'c'heller. Tremen a c'heller ivez, evel-just, gant ul lastezig brezhoneg distripet truezus war un ton galleg. Evelato, pec'hed eo e-keñver pinvidigezh ar yezh, hag an nerzh zo enni pa vez mestroniet a-zevri ha kaozeet en he gwir gwellañ.

Tri seurt tud, dreist-holl, a c'hellfe (a rankfe ?) bezañ darbaret gant ar c'hoant peurzeskiñ brezhoneg Leon :

- Ar vrezhonegerien a-vicher (kazetennerien, kelennerien, skolaerien ...) hag a labour e Bro Leon, pelec'h bennak emañ o orin.
- Ar re yaouank ha, dre vras, an holl nevez-vrezhonegerien 'zo o chom e Bro Leon, pe emañ enni o gwrizioù.
- An dud eus diavaez Breizh Izel o deus c'hoant deskiñ estreget un erztaz brezhoneg divlaz, ha n'o deus abeg ebet d'en em stagañ ouzh ur rannyezh resis : hini Leon eo an hini dostañ ouzh ar yezh standard skrivet ha, dre vras, an aesañ da beurzeskiñ.

Larkoc'h e kavoc'h pennadoù war ar poentoù-mañ hag a ya da ober ur yezh :

- Distagadur : ma lakaer a-gostez brezhoneg an enezeier eo brezhoneg Leon an aesañ deskiñ e zistagadur. D'ar re 'zo o chom eno, evel-just. Met ivez d'an dud n'eus brezhoneg all ebet en o skouarn c'hoazh. Ar rannyezh eo e kaver anezhi ar muiañ a ostilhoù emvarrekaat aes ober ganto : enrolladennoù eus brezhoneg Leon a zo graet, hag embannet, kalzig anezho.

Da studiañ an distagadur en un doare teorik e c'hellan erbediñ :

E brezhoneg : penn kentañ al levr : *Yezhadur bras ar brezhoneg* gant F. Kervella.

E galleg : va levr *Traité de prononciation du Breton du Nord-Ouest*.

Met an naturelañ eo labourat dre selaou, ha studiañ, brezhoneg komzet, war eeun gant Leoniz, pe dre enrolladennoù fraezh anezho.

- Yezhadur : er ster strisoc'h. Pa z eo brezhoneg Leon diazez an holl levrioù kelenn (e diavaez ar re kelennet gwenedeg enno), ar reolennoù a gaver el levrioù-se, hag er yezhadurioù 'zo, well-wazh, ar re e raer ganto e Bro-Leon (dreist-holl Gorre Leon) : n'eus nemet evit ar rannyezhoù all 'vez resisaet gant lod. Kement-mañ a dalvez ivez evit ar c'hemmadurioù, an ereadurezh (frazennadur) : sistem (gorre) Leon eo a gaver da zeskiñ an aliesañ pezh.

Da studiañ yezhadur dre vras, estreget "Yezhadur Bras ..." F.Kervella e c'hellan erbediñ daou levr e galleg :

Grammaire du breton contemporain, F.Favereau ;

Grammaire bretonne, P.Trepos.

Hini Favereau 'zo resisoc'h, ledanoc'h ha pinvidikoc'h. Roet ez eus ennañ frazennoù eus meur a rannyezh (pa z eus da reiñ). Hini Trepos zo skañfoc'h ha standartoc'h. Erfin, hini Kervella eo diazez ar yezh standard : eus Dirinonn (harp e Landerne) edo F. Kervella.

- Frazennadur : unan eus perzhioù dibarañ ar brezhoneg eo e frazennadur. Penaos mestroniañ unan reizh ha pinvidik? En un doare teorik, n'eo ket an aesañ tra zo. Aliañ a c'hellan :

- Studiañ ervad ar yezhadurioù meneget, pe da vihanañ unan anezho.
- Pa ne ouezer ket penaos implijout ger pe c'her en ur frazenn : mont da vizietañ *Geriadur Brezhoneg* An Here : pinvidig, ha reizh-kenañ eo war ar poent-mañ .
- Lenn a-leizh a destennoù reizh ha brezhoneg Leon enno (gwelet chabistr 4).
- Selaou brezhoneg Leon (war-eeun, radio pe enrolladennoù) an aliesañ ar gwellañ.

- "Spered ar ar yezh" : neb a zeu a-benn da vestroniañ frazennadur ar brezhoneg a oar ervad ne c'heller ket tremen gant an treiñ, ger ha ger, eus frazennoù galleg. Ar gammed red nesañ eo en em voazañ da ober gant frazennoù reizh, ha pinvidig, enno spered ar yezh a-viskoazh, ouzhpenn. An diaesañ da berc'hennañ eo hep poaniañ kalzig.

- Geriaoueg : Brezhoneg Leon eo diazez ar yezh standard. Memestra ez eus choazet, e-barzh homañ, gerioù 'zo ha n'eo ket tost e vefe graet ganto e Leon (lakaomp : "komz " e-lec'h "kaozeal"). Peurliesañ war-zigarez int gerioù a orin c'halleg.

Penaos ober evit kavout gerioù Leon ? Un ali bennak a vo roet d'ho hentañ. Ken dre vras ("Leon a-bezh"), dre al lec'h (brezhoneg lec'h-mañ-lec'h), pe an danvez (anvioù pesked-mor, brezhoneg ar vugale ...). Dav eo gouzout ivez n'eo ket kaieret an oll c'herioù 'zo c'hoazh e memor ar vrezhonegerien a-gozh, nag an holl re a gaver e skridoù Leoniz.

- Berraat : E pep yezh e c'heller berraat pa gaozeer. E neb yezh ne vez graet forzh penaos. Reolennoù berraat zo eo furoc'h gouzout, hag ober ganto da c'houde diouzh ar c'hoant en deus pep brezhoneger. Kalz pe nebeud, gant ma vo reizh.

- Is-rannyezhoù : Lavaret e vez "brezhoneg Leon" met arabat soñjal eo peurunvan kennebeut. C'hoazh e c'heller kaozeal ur seurt "holl leoneg" (eus an Douar-Bras, dre ret, neuze). Met an dud tik gant yezhoù, pe a glask peurzkeskiñ brezhoneg ur barrez resis, a c'hell kavout ez eus, koulz lavaret e pep parrez, fedouigoù yezh disheñvel diouzh kaoze ar parrezioù tro-dro, harp. Ha muioc'h c'hoazh diouzh re penn all ar vro. E c'hell bezañ gerioù, troioù-lavar, poentouigoù distagadur dibar. En enezeier emañ ar brezhoneg pellañ diouzh "standard Bro-Leon". Hag en Arvor eo e klever ar muiañ a berzhioù lec'hel-kenañ hag estreget dre anvioù ar plant hag an anevaled.

- Skritur : N'eo trubardiñ den embann eo bet skrivet brezhoneg Leon e meur a feson, lod anezho savet evitañ. Hiniennoù hepken zo bet "ofisialaet" tamm-pe damm (sistem ar Gonideg, KLT, "peurunvan", "skolveurieg", "etrerannyezhel"). Lod n'int bet implijet nemet gant un den, ha peurliesañ war berzh pe berzh nemetken. Lod emañ spered bro Leon warno. Lod all e oa o fal ober plas da rannyezhoù all, pa c'helled.

- Petra eo brezhoneg mat ? Etre brezhonegerien a-vihanig, peur-vrezhoneg o distagadur ha forzhig (re ?) a c'herioù galleg e-touez o c'haoze, en un tu, hag, en tu all, nevez-vrezhonegerien 'zo, gerioù

nevez ("chimik", 'lavar lod), amprestet digant ar c'hembraeg, en o yezh, a gaozeont gant un distagadur hag a chom hini ar galleg ... ez eus meur a bazenn ... Daoust ha petra eo "brezhoneg mat" ? Va savboentig eo 'vo kavet da lenn. Da bep hini d'ober e relijion, evel-just, da c'houde ...

2. Ar yezh

2.1 Distagadur

Dija em eus meneget labourioù teorik diwar-benn distagadur brezhoneg Leon.

Sklaer eo 'vat n'eo ket dre en em arosiñ ouzh studiadennoù yezhoniezh skiantel e teuer da zistagañ reizh yezh pe yezh. D'ar re n'emañ ket, a-vihanik, en o skouarn, ar gammed kentañ, pa vezont o teskiñ, eo dont da gompren ar c'hemm zo etre ar yezh skrivet hag ar yezh komzet.

D'ar re n'o devez ket a dro da glevet a-leizh a vrezhoneg dibikouzh, an aesañ a galz eo selaou aketus sonskridoù brezhoneg difazi : forzh pegement ez eus anezho (gweled e 4.2), en ur lenn ar skrid anezho. Awalc'h bezañ skouarnet tanv ha mont dezhi a-nebeudoù.

Ar gammed war-lerc'h eo pleustriñ : selaou frazennoù enrollet ha poaniañ d'o adlavaret war-lerc'h, gwellañ a c'heller.

Menegiñ 'rankan, siwazh, d'ar re a z afe da heuliañ kentelioù dre gomz, eo ral ar gelennerien brezhoneg e Bro-Leon hag a zo difazi o distagadur. Ha ral, e-touez ar re-mañ, ar re zo boaz da gelenn ervad un distagadur Leon difazi. D'an deskard e-unan eo poaniañ.

Un distagadur treuflez, re dost ouzh hini ar galleg, zo awalc'h d'un den eus rummad ar vrezhonegerien a-vihanik ordinal da gaout poan o kompren ha da droc'hañ ar c'hoant respont e brezhoneg a c'hellfe kaout : re estren dezho brezhoneg, distagadur ar galleg dezhañ.

Er bloavezh-skol 2011-2012 em eus skignet war Arvorig FM ur rummad kentelioù distagadur. Fiziañs em eus 'vo get embann lod anezho e doare pe zoare. Da c'hedal ar c'hentelioù-se e c'heller kaout lod dre lec'hienn ar radio : kentelioù diwar destennoù skrivet int, ha savet en un doare pedagogel hardi.

Sandhi : ur poent fonetik a gaver e meur a yezh eo met ne vez ket sachet evezh an deskarded warnañ er peurliesañ.

Bezañ eo diazezet war "koubladoù" kensonennoù n'eus a gemm etrezo nemet implij, pe get, ar mouezhiañ-divouezhiañ (gwelet em *Traité de prononciation* chabistr 7, 22 ha 23 dreist-holl).

Ar skritur "peurunvan" eo, e-keñver ar re all, a laka tud hanter-zeskot o zamm brezhoneg ganto da ober ar muiañ a fazioù war se.

A-hent all, er chabistr 24 e kavoc'h meneget ur poentig all eus ar Sandhi hag a c'hoarvezh, gwech ha gwech all, e brezhoneg Leon, e troioù-lavar pemdeziek (ha kalz nebeutoc'h eget e rannyezhoù reter Breizh Izel). Bezañ eo treuz-furmadurioù e ra ganto an holl vrezhonegerien a-vihanik.

Setu un nebeud eus ar re implijetañ e-touez brezhoneg Leon :

- "an hent bras", distaget "an (h)en(t)-praz ha zoken "an em 'praz"
- "evit doare" (tro-lavar ordinal) : "evi 'toare" ha berraetoc'h zoken "'toare"
- "(me) 'gav din": n'eo ket "-vd-" a glever met "-ft-"
- "pemp bloaz": e gwirionez "pem 'ploaz"
- "bep bloaz": "be 'ploaz"
- "ugent den" e gwirionez "ugen(t) ten" (ha pouez mouez diblaset : war "gen" emañ.)

2.2 Frazennadur ("ereadurezh")

Penaos deskiñ frazenniñ ho prezhoneg e-giz ma reer e brezhoneg Leon pa vez en e wir gwellañ ? war un dro eo aes hag amjestr.

Aes, rak, kaer zo, diazezet eo ar brezhoneg skrivet (hini KLT da vihanañ) war brezhoneg Leon, un tamm mat.

Amjestr rag skridoù e brezhoneg Leon kant dre gant n'ez eus ket a-leizh. Hag an testennoù "komzet/skrivet" (gwelet 4.1 ha 4.2) eo ral kavout enno holl binvidigezh ar frazennadur : boazamantoùigoù kaozeal o-devez ar bras eus an dud.

Da beur-varrekaat war ar poent-mañ, peseurt ali reiñ d'ar peur-zesker ?

Da gentañ peurzeskiñ ar brezhoneg pemdeziek : dre bleustriñ testennoù "komzet/skrivet", dreist-holl ar re skrivet enno pep ger diwar enrolladennoù.

Goude-se, pe er memes amzer, lenn hag adlenn testennoù gant skrivagnerien wellañ Bro Leon ("gwellañ" a-fed yezh ... a-fed danvez e c'hell pep hini soñjal pezh a gar, da c'houde ...) : gwelet 4.6.

Evit-se'vo ret mont da amprestañ e levraouegoù. Ral eo al levrioù 'vo erbedet ganin amañ hag a gaver c'hoazh da brenañ : sellet 'mestra ouzh katalogoù "Kuzul ar brezhoneg" hag "Emgleo Breiz". Erfin, un doare pleustriñ ne soñjer ket ennañ diouzhtu eo skrivañ ... istorioù, pe ne vern petra all. Hag hen ober, prest geriadur an Here d'ho sikour bepred.

2.3 Spered ar yezh, fazioù ordinal

Aes-rezonabl eo deskiñ gerioù (er geriadurioù emañ ar bras anezho) ha krennlavarioù. Padal, etre an daou ez eus forzh pegement a droioù-lavar (e-giz "Klask pemp troad d'ar maout").

Met ar gerioù "ordinal", ar mennozhioù pemdeziakañ, alies, ne vezont ket frazennet e brezhoneg reizh, mat, ger-ha-ger e-giz ma vezont frazennet e galleg. Ha diaesig eo kement-mañ da zeskiñ en un doare sistematek. Dre skrid eo strewet an herez-mañ, ha kement-all dre gomz : o c'havout a raer amañ hag a-hont, dre ma vez ezhomm anezho. Neuze e c'heller o notenniñ hag o deskiñ. Met n'o c'haver peur-renablet e lec'h ebet.

Daou seurt fazioù e-keñver spered ar yezh a gaver stank gant nevez-vrezhonegerien.

2.3.1 Implij re strizh eus frazennadur ar brezhoneg.

Da lavaret eo ober gant frazennoù paour, fazius alies, e-keñver reizhder ar yezh. Diaes eo renabliñ ar

seurt fedoù-yezh (e bloavezhad 2012 ar gazetenn "Ya !" , Yann Gerven 'oa meur a gentel gantañ war se).

Evelato, setu, lod eus ar re a zeu an aliesañ gant brezhonegerien eo galleg o yezh kentañ, hag ar yezh a chom ar greñañ ganto :

- an tech da lakaat ar ger "rener" e penn kentañ ar frazenn : e-giz e galleg (sujet + verbe + compléments ...)
Da skouer, e brezhoneg reizh, lavaret : "Te zo aze !" n'eo ket tost e vefe kevatal da "Tu es là !" . peotramant respont d'ar goulenn "Pelec'h emañ ?" dre "Me zo aze !" : ur fazi eo ('rankfe bezañ "Amañ emañ !").
- en em luziañ e-touez stummoù ar verb "bezañ", dreist-holl en amzer-vremañ, etre "zo / eo / eus / vez / emañ" ... Ar fazioù-mañ a glever alies gant brezhonegerien ar radioioù. Lakomp "Beuzet eo un den..." 'rankfe bezañ (e Leon) "Beuzet ez eus un den ..." (hag e Kerne ha Treger "Beuzet zo bet ...").
- implij a-dreuz sistem verboù ar brezhoneg dre vras : pa ne vez ket mestroniet e raer forzh petra. Giz-se : "Pelec'h emañ o kousket ?" e-lec'h "Pelec'h e kouskez ?", peotramant, e doare Leon, "Pelec'h e kustumez kousket ?" pe "Pelec'h e vezez o kousket ?" pep a arlivig d'an teir frazenn-mañ, ouzhpenn.

2.3.2 Fazioù dre ober gant boazioù "galleg" ar frazenñ.

- lakaat "en-dro" en hanter re a frazennoù. Padal e brezhoneg ez eus doareoù da ober gant "en dro". Dre lavaret "en-dro" re alies e vez paourat ar yezh, ha graet fazioù. E brezhoneg, e lec'h m'emañ ar galleg "encore, re-" emañ "c'hoazh, evit c'hoazh, adarre, ad-, a-nevez, ur wech all » ... hag "en-dro", da bep hini e ster resis.
- implijout "aze" bep tro ma lavarar "là" e galleg : e galleg "là" en deus aloubet tachenn diwar-goust gerioù all. E brezhoneg reizh n'emañ ket kont evel-se.

- Tu es là ?

- Ouais ! J'suis là !

- Aze 'maout ?

- Ya ! Amañ emañ ! (an neb a lavar "aze 'maon" 'rank kaout gwall gudennoù personelezh !!!).

Ma vez c'hoant "treiñ" al "là" galleg e ranker choaz etre : "aze, emañ, a-hont, war-dro, er gêr ...".

- ober re alies gant an "actif" ha re nebeud gant ar "passif" : E galleg ne raer ket nemeur gant ar "passif", e-skoaz e brezhoneg mat e vez implijet stank.
"C'est toi qui a fait ça ?" : "Ganez eo bet graet ?"
"Qu'est-ce qu'on lui dira ?" : "Petra ' vo lavaret dezhañ ?"
"C'est mon père qui l'a écrit !" : "Bet skrivet gant va zad !"

- chom hep ober gant ar c'hemm etre "contenant" ha "contenu". E brezhoneg ez eus un dibenn-ger "-ad" a vez implijet stank. Kalz stankoc'h eget an "-ée" e galleg (cuillère : cuillère). E brezhoneg e vez graet ar c'hemm etre "loa" ha "loaiad" ; met evit ur bern traoù all e c'heller ober. Ha n'emaint ket holl er geriadur : plasennad, ilizad, bagad, (eus "ur vag"), levriad, botezad, leuriad, tiad, bazhad ...
Setu ur frazenn savet e-giz e galleg "Leun eo ar porzh gant bugale. Leun a vugale eo ar porzh.". Brezhoneg reizh eo met muioc'h emañ spered ar yezh er frazenn : "Ur porzhiad (mat a v-) bugale zo."
"L'église n'était qu'à moitié remplie." : "Ne oa ken un hanter ilizad"
"Il a ramené plein son bonnet de châtaignes." : "Ur bonedad kistin zo deuet gantañ."
- ober e-giz e galleg gant an "negativ" : pa n'anavezer ket ar reolenn, aesoc'h da gompren eget hini ar galleg koulskoude.

- Tu l'as vu ?

- Non (= je ne l'ai pas vu)

- Ouais (= je l'ai vu)

- Gwelet 'peus anezhañ ?

- 'M eus ket. (= 'meus ket gwelet anezhañ)

- Ya (= gwelet 'meus anezhañ)

- Fait pas beau !

- Ouais !" (= soñjal a ran evel dout)

- N'eo ket brav !

- Nann !" (id.)

- Ober re nebeut gant ar ger "gant" :

"On est resté causer !" : "Bet marvailhoù ganeomp !"

"Qu'est-ce qu'ils nous font rire !" : "Nag a c'hoarzh a vez ganto !"

- Chom hep kas da get ar verb skoazell :

"C'est toi qui a fait ça ?

- Ouais"

"Ganit eo graet ? / Graet ganit ?

- Hag ez eo !" (= hag ez eo graet)

"T'as pas envie d'y aller ?

- Non !

" 'Peus ket c'hoant mont ?

- Nann !

- (N'a)m eus ket ! (e galleg e vefe "Ce n'est pas le cas" paneved eo galleg snobig pa ne d eo ket snob en holl e brezhoneg).

"C'est un copain à toi ?

- Ouais ! Autrefois !

"Ur c'hamalad dit ?" (= Ur c'hamarad dit eo.)

- Bet ! (= Ya, ur c'hamarad din eo bet.)

- Galleg skrivet troet palastr e brezhoneg :

"On recherche un secrétaire parlant breton...", setu ur frazenn a vez kavet ar seurt anezhi troet e brezhoneg direizh (da vihanañ e Leon) : "Klask zo war-lerc'h ur sekretour o c'houzout brezhoneg » . Padal, e brezhoneg reishoc'h e c'hellfe bezañ "Ur sekretour brezhoneg a glasker ... / zo ezhomm ..."

"Je viens de passer un mois dans la maison où est né mon père." 'hell bezañ troet "Tremenet em eus, nevez zo, ur miz en ti e-lec'h ma z eo ganet va zad." ha, gwelloc'h, brezhonekoc'h : "O paouez ober ur miziad lojañ (ul lojadenn viz) emañ en ti 'oa ganet va zad ennañ".

2.3.3 Spered ar yezh, 'mit-hu ?

Setu un toullad frazennoù en div yezh 'c'heller gwelet drezo pegen disheñvel int savet, brezhoneg Leon en eil.

Je l'aime.	→	Choa 'meus outi.
J'ai raté ce coup là !	→	Graet tro wenn ganin !
Ca m'étonnerait qu'il le fasse !	→	Ral dezhañ ober !
Crois-tu ?	→	Eus a belec'h ? (≠ diouzh a belec'h?)
Eh, ben, dis donc !!	→	'Welez ket !!
Il n'est pas question que j'y aille !	→	Anv ebet ganin da vont di !
Allo ? Ton frère est là ?	→	Alo ! War dro emañ da vreur ?
N'y va surtout pas !	→	Arabat dit mont, e mod ebet !
Ca m'évitera d'y retourner.	→	Kuit din da vont adarre.
Et quand bien même ...	→	Goude ma vije ... / Hag e vije ...
Tu as bien réussi, ce coup là.	→	Deuet eo ganez, an dro-mañ.
J' en ai rien à cirer !!	→	Netra ebet din-me !!
Il s'en est fallu de peu que je casse ma pipe !	→	Bet tost din lipad va loa !
Il y toujours une sacré ambiance chez eux.	→	Nag a fic'h 'vez ganto en o c'hêr.

Et pour vous, ce sera ?	→	Petra 'pezo ?
Ne me parle pas de ce salaud !	→	Ro peoc'h din gant ar galkenn-se !
On est prié de se taire !	→	Reiñ peoc'h !

Ha na ped all ...

2.4 Gerioù Leon

Pelec'h kavout gerioù implijet e gwirionez e Bro-Leon ? Goude na vefe ket, dre ret, e Bro-Leon hepken ... na kennebeut implijet dre ret e Leon a-bezh.

A-gozh e kaver muioc'h a c'herioù ac'halenn er geriadurioù eget reoù eus Kerne ha Treger. Met n'eus ket kennebeut ur "geriadur" eus brezhoneg Leon e kaver ennañ, distagadur(ioù) hag all, gerioù Leon nemetken. Penaos ober ?

An anatañ eo kaozeal pell hag hir gant tud eo bet brezhoneg Leon o yezh kentañ. En un doare sistematek e c'heller o goulennata, m'o deus amzer ha pasianted (ha c'hwi kement-all). An dalc'h, ma c'houlenner evel-se, diouzh klaz, diwar ur geriadur, eo e vezer pell oc'h ober tro brezhoneg an den-se. Hag ar gerioù n'emaint ket er geriadur n'eus chañs ebet evel-se da zont d'o c'hlevet. Evelato, chastreüs ha pa vije, eo un doare mat hag efedus.

2.4.1 Geriadurioù

Turiañ ha bizieta ar geriadurioù divyezhek brezhoneg-galleg, kozh pe goshoc'h, a c'heller, koulz ha re nevez. Ar re goshañ eo diaes pourchas anezho : e levraouegoù studi emaint hepken (div e Brest, unan e Montroulez). Setu ar re eo meneget enno ar gerioù a orin Leon, pe eo ar re-mañ ar re niverusañ enno.

Geriadurioù kozh : gant pemp den ez eus savet peb a c'heriadur brezhoneg-galleg, hag a zo diazezet holl war brezhoneg Leon, en naontegvet kantved. Goude bezañ ivez gerioù eus "lec'h all", notennet o orin neuze.

- J.F. Le Gonideg : embannet da gentañ e 1821, klokaet hag adembannet e 1850 : *Dictionnaire breton-français*.

- "Coatanlem" : geriadur diembann eus ar memes mare, dornskrivet. Bet eo skannet hag a skrammadoù e c'heller lenn anezhañ. Gweled lec'hienn *Ermine* (daleüs eo da implijout ...).

- A.Troude : *Nouveau dictionnaire pratique breton-français du dialecte de Léon*, 1869. Klokaet e-keñver an hini kentañ gantañ, embannet e 1842.

- J.Moal : *Supplément lexico-grammatical au dictionnaire pratique français-breton du colonel A.Troude (édition 1869) en dialecte du Léon*. 1890.

- H. du Rusquec : "Nouveau dictionnaire pratique et étymologique du dialecte du Léon" 1895.

Lod (Le Gonidec, Troude, du Rusquec) 'z eus bet embannet peb a c'heriadur galleg-brezhoneg savet

ganto.

Ar re gloka, hag aesoc'h kavout da brenañ ivez, eo re Troude. Ouzhpenn, en e re e kaver kement tra 'oa e re ar Gonideg. Hini du Rusquec n'eus frazenn ebet ennañ, gerioù hepken. Holl e kinnigont estreget ur geriadur er ster resis. Chabistroù, lod hir, 'gaver ivez diwar-benn traoù all (lod diamzeret hag a denn d'ar yezh, d'an anvioù ...).

Ken ur skouer da ziskouez pegen diglok int. E brezhoneg Leon, ar frazenn ordinal da lavaret "je t'aime" eo "choa 'meus ouzhit". Mat : n'eus nemet e geriadur Moal emañ. Hervez ar re all eo "kared" ar verb evit-se. Ha war draoù zo, na pa ve nemet kement tra a denn da vuhez an Arvor, int diglok-kenañ.

Lod eus ar geriadurioù-mañ a vez kavet en o fezh war al lec'hienn "Lexilogos". Da skouer : Troude, Moal ha Rusquec ...

An holl c'herioù enno a gaver e geriadur F.Favereau.

Geriadurioù a-vremañ :

- *Geriadur ar brezhoneg a-vremañ*, F.Favereau. Resisaet ennañ zoken teir lodenn eus Bro-Leon : ar Gorre, ar Goueled hag Eusa. Alies ne vez ken "L" evit Leon, hep mont resisoc'h. Distagadur Leon a gaver ivez (pe da vihanañ unan) evit gerioù a-leizh. Met dav eo d'al lenner gouzout ar skritur fonetek ha ... divinañ peseurt distagadur eo hini Leon !

- *Dictionnaire Garnier* : aes eo ober gantañ, sklaer met hep distagadurioù. Ha "L" hepken evit Bro-Leon.

Menegiñ a c'hellan ivez :

- *Geriadur brezhoneg* (An Here 1995) : unyezhek brezhoneg eo. N'eus anv ebet eus rannyezhoù ennañ : ur geriadur "peurunvan" eo. Met dreist ar re all eo war ur poent : hini ar frazennadur . Ennañ ez eus frazennoù a-leizh diskouezet drezo penaos implijout ar gerioù. Dek mil ger zo "hepken" met dre ret int ar re ordinalañ (er yezh skrivet standard, da vihanañ ...).

2.4.2 Geriaouegoù : zo bet dastumet gant den pe zen : daoust ha Leoniz tik gant ar yezh zo n'o deus ket notennet gwech pe wech gerioù brezhoneg nevez klevet ganto hag a zianavezent ? Meur a rollig a seurt-se zo bet embannet. Peurliesañ int gerioù na gaved ket e geriadurioù an amzer.

- Rolloù gerioù dastumet e lec'h pe lec'h : n'eus, din da c'houzout, nemet ul levr a-bezh evel-se :
 - *Gast, alato ! Petit lexique du breton parlé à Lampaul, à Plouarzel et à Trezien*, gant Y.Riou (2008).

C'hoazh e c'hellan menegiñ :

- *Gerioù Landeda* gant L. Bihannic (niverenn 105, Hor Yezh)
- *O pennaouiñ gerioù war harzoù Bro-Leon*, gant G.Kerouanton, eus Logi (niverennoù 196 ha 205, Hor Yezh)
- Ur rummad pennadoù diwar-benn brezhoneg Eusa, gant Dom Malgorn, zo e niverennoù

penn kentañ 1925 an "Annales de Bretagne".

- Rolloù gerioù a denn da studi pe studi :

- Anvioù anevaled mor : *Ichtyonymie bretonne* gant A.G Berr (1986), aes kavout ennañ anvioù kement parrez eus arvor Bro Leon.
- Anvioù bezhin : gant ar memes den. Embannet da gentañ en ur gazetenn studi, a gaver adembannet em *Bezhin e Bro-Leon* embannet div wech (1980, e niv. 5 *Planedenn* hag adarre e 1993).
- Geriaoueg al labour-douar (dreist-holl ostilherezh) a gaver stank e studiadenn Gw. Ar Bihan *Marvailhoù Bro-Leon* (Hor Yezh 1982) evit bro Lesneven. C'hoazh e kaver, aes gouzout petra zo Leon, el levr *Enquêtes sur le vocabulaire breton de la ferme*, gant P.Trepos (1982).
- Geriaoueg an Arvor : lod a gaver e levr Y.Riou meneget abretoc'h ha lod all (Bro-Leon a-bezh) em fennad *Un tañva eus brezhoneg Arvoriz Bro-Leon* (n° 152 Brud Nevez), hag e hini L. Bihannig. Ha neuze e "Geriadur an Arvor" gant Per Pondaven (2009).
- Yezh ar vugale : pennadoù *Brezhoneg ar vugaligoù* e Feiz ha Breiz 1940, p 174 (M.Abgrall), p 188 (H.Caouissin)
- Rimadelloù bugale : dastumet e Gwignann gant Kerlann e *Gwalarn* n° 64 (p 37) ha n° 132 (p 167).
- Plant : lodig er studiadenn *Plant Breiz evit ho yec'hed* gant Loeiz Ar Floc'h (adembannet d'ober ul levr e 1981). Lod all e labourioù Noel Yezou, hag er studiadenn nevesoc'h gant F. Duros ha R. Le Moigne.
- Natur : em studiadenn "Kleuziad ha kaea" ez eus ur c'heriaoueg eus ar vicher-se.
- Ar c'hoari domino : gwelet el levrig *Domino !* gant H. Lossec
- Ar sex : meur a dra a gaver e levr M.Ménard *Alc'hwez bras ar baradoz vihan* (1995) dre furchal.
- Lec'hanvadurezh Arvor : el levr *Portsall, toute une histoire* gant P. Pondaven (2000) ez eus ur chabistr a-bezh war se. Ha meur a dra a gaver strewet e pemzek levr ar rummad *Renabl Anviou Lehioù Arvor Bro Leon* (Emgleo Breiz).
- Rolloù gerioù micher, berroc'h ha resis, a gaver strewet. Da skouer unan diwar-benn anvioù lodennoù ar sternachoù evit ar c'hezeg e niv. 22 ar gazetenn studi lec'hel *Tud ha bro* (Plouarzel 2000). Unan diwar-benn anvioù stern ur gwiader e *Feiz ha Breiz* (1905, 1949). Unan diwar-benn *C'hoarioù kozh Bro-leon* e *Feiz ha Breiz* (1912 p 170).

2.4.3 Gerioù Bro-Leon

Neb a zesk brezhoneg e-giz eil (teirvet, pedervet ...) yezh a ra peurliesañ gant levrioù diouzh-se, metodoù kelenn, pe ur c'helenner bennak. Ar vugale skoliet "divyezhek", ne vern e pe skol, a zesk ivez, evel an dud en oad, ur seurt yezh etre, brezhoneg "lennegel", standard pe ne vern pe anv vo lavaret anezhañ .

Evit ar bras eus ar yezhadur, frazennadur, kemmadurioù hag all, eo tostig ar brezhoneg skrivet "etre" ouzh hini komzet Bro-Leon.

A-fed gerioù ez eus ur boaz en "emzav", skolioù Diwan, klasoù divyezhek hag e-se, da ober gant ur

c'heriaoueg etre. Dre vras hepken e chom tostig rezonabl ouzh brezhoneg Leon. 'Mestra, setu rummadoù a dalvez ar boan menegiñ.

- Gerioù choazet pellig zo er brezhoneg "skrivet" (ha pa ne vefe ket peur-unvan war ar poent-mañ, e gwirionez) hag a zo disheñvel diouzh re Leon. Setu ur rollig a c'herioù a seurt-se, ar ger standard a-gleiz, ar ger leoneg a-zehoù : gortoz/gedal ; strivañ /poaniañ ; fenez/emberr ; komz/kaozeal ; kerzhet/ bale ; marc'h/loan ; levr/urioù ; diforc'h/kemm ; arc'hant/moneiz ; karet/kaout choa (ouzh) ; ruz (liv blev) / brun ; skalieroù/derezioù ; 'benn nebeut/bremaik, dabord ; spi/fiziañs ; ilboued/gout ; geot/ leton ; desped/goude (ma, da ...) ; tost/harp ; benveg/ostilh ; meskañ/toueziañ ; kouezañ/pilañ ; matezh/plac'h ; plac'h/paotrez ; dont a-benn/tizhout ; dislonkañ/richtiñ ; plijus/ebatus, plijadurus ; bountañ/heurtañ, puntañ ; ster/richer, kanol ; stammenn/sae-stamm ; pignad/skrimpad ; straed/ru ...
- Gerioù ne gaver nemed e korn pe gorn eus Bro-Leon. Setu lod eus bro Ac'h : echuiñ/tardañ ; tamm ebet/ en holl ; kuzhat/souchañ ; direnkañ/distrañsiñ ; farser/ brichin ; tumpañ/troc'holiañ ; dic'hastet/diganastet ; mignañ/krazennañ ; tarasiñ/malbrenniñ ; beterabez/rabez ; porrodoù/ranielloù.
- Evit lod all 'implijer e Leon ar ger "etre" met ivez gerioù all : bugel/krouadur ; chom a-sav/harpañ ; a-wechoù/tachadoù ; gwechall/kentoc'h ; hiviziken/pelloc'h ; kalz/a-leizh, maread ; ret/dav, depant, dister, (d)leet ; kordenn/fun.
- Lod n'o deus ket ar memes ster er yezh "etre" hag e Leon. E Bro-Leon, ur "straed" n'eo ket ur ru : un hent-karr war ar maez eo. Un "tiegezh" n'eo ket ur familh, un atant eo ez eo. "Traezhenn" n'eo ket un aod traezh, ar pezh 'vez anvet e galleg "banc de sable" eo. "Arvest" a zinifi "beilhadek un den o paouez mervel". "Jubennour" n'eus tra da welet gant yezhoù, ur "bazhvalan" eo.
- Gerioù "Diwan", deuet dre an Emzav hag ar c'helenn d'ar vugale : ti-feurm/tiegezh, atant ; ober titich/ober poullig ; rouz (blev)/brun ; chakod/godell ; flapad/barbilhad, katellad ... ; evit poent/er mare-mañ ; en-dro/(meur a c'her : ral eo "en-dro" e brezhoneg Leon) ; dibab/choaz (≠ "dibab") ; gwellaad / barrekaad (≠ « gwellaat »).
- Gerioù Leoneg n'eus ger kevatal ebet, ordinal da vihanañ, "en emzav". Forzh pegement ez eus eus ar seurt-mañ. Setu lodig : farsite, fic'h, kintus, chourañ, digripoun, kasetez, faragouilh, fourluog, sklakig, sabatiñ, blazañ, oupig, rezolvet ...
- Gerioù "galleg" a orin, brezhonekaet ha disheñvelig o ster diouzh ar re o deus e galleg bremañ : kontant, richetiñ, moneiz, rezonabl, rezolvet, brun, dabord, koñje, mouchouer, mous, muzikad, lakez, atoudenn, bordell, depital, disparu, gout, ide, kouchañ, kour, loial, lutañ, soubl, matyer, sovaj ...

2.4.4 Pennaouiñ a-gleiz hag a-zehoù :

Diaes e vefe renabiliñ an holl levrioù, kazetennoù, pennadoù e kaver enno, kalz pe nebeut, gerioù dianavezet alies, notennaouet pe get.

E kazetennoù kozh e kaver aliesig pajennadoù gerioù a-seurt-se, da skouer e *Feiz ha Breiz*, dreist-holl

e 1941 'z eus ur rummad *Pinvidigezh gerioù pobl* (paj. 81, 127, 149, 171 ha 210). Diwezhatoc'h e *Kroaz Breiz / Bleun Brug* ez eus bet adarre.

Da heul va *Leor Lesanoiou Leon : Gorre leon ha bro Chelgenn* e veze kavet ur c'harnedadig *Listenn eus gerioù zo*, meur a zek oc'h ober anezhi.

Evel-just, un tamm mat gerioù dibar a gaver en holl skridoù, brezhoneg Leon enno, a-bezh pe evit ar muiañ. Lod ez eus notennoù traoñ pajenn, pe destenn, d'o diskleriañ. Da skouer e niverenn gentañ *Brud*. Lod all eo da fin al levr e kaver geriaouegoù. Gwelet e *Mab an Dig, ur choaz eus e skridoù brezhoneg* (eil levrenn) pe *Ar Marh Reiz* gant V. Seité. C'hoazh e kaver da heul testennoù dic'hortosoc'h. Evel-se war-lerc'h un dastumad danevelloù gant Goulc'han Kervella *Boned glas ar Pagan* ha barzhonegoù Per Pondaven *Ar Prenestr Arc'hant*.

Ouzhpenn ez eus gerioù n'eus war o lerc'h notenn ebet d'o disklêriañ.

2.5 Berraad :

En holl yezhoù "naturel", kredabl, ha da vihanañ e brezhoneg, galleg, hag ar yezhoù all a dro war dro, seul vuanoc'h e vezer o kaozeal, seul verraetoc'h e teu ar c'haeze.

Evel-se emañ kont e brezhoneg skrivet zoken, da bep tro pa gaver un apostrof. Da skouer "N'eo ket" zo berraet eus "ne eo ket". Lod all eus ar berradurioù-se a vez skrivet aliesig, e-giz "'meus ket" e-lec'h "n'em eus ket". An "ne" negativ-mañ a vez roet lamm dezhañ alies.

Da verraat ur yezh ez eus daou vod.

Ar mod hengounel, reizh, a-gozh. Implijet e vez, kalz pe nebeut (hervez an dud hag an dro gaoze), gant tud eo bet ar brezhoneg o yezh kentañ, pe ar re o deus hen desket ervadig gant ar re-mañ. Ne vez berraet na forzh peur, na forzh penaos, da lavaret eo diwar-goust forzh petra. Liammet strizh eo ar berraat-mañ, na pa ve ken gant ar pouez-mouezhiañ : ur silabenn bouezmouezhiet ne vez james lakaet da vont da get ...

Ur mod direizh zo ivez : hini an dud n'eo ken hanter zesket ar yezh ganto, hag a ra diouzh o fenn o-unan, pe diouzh brezhoneg tud all. Da skouer ar c'hizig zo e-touez an nevez-vrezhonegerien da ober gant "lavar (a ra)" e-lec'h "lavaret a ra".

Berraat mat : setu ar modoù ordinellañ (war zouar bras Bro-Leon).

- Krennañ tra pe dra dibouezmouezh e penn kentañ ur ger pe dro-lavar :

"ne"	(ne)'zrebin ket ! (ne) 'welez ket !
"e" (rag-ger verb)	Amañ (e) 'welan traoù.
"a" (id.)	Piv (a) 'gredo ober ?
"o" (id.)	(O) 'trebiñ (e)maon. Da b(e)lec'h (e)ma (o) 'vont ?
"en em"	(E)n em sikouromp atav. (E)n em walc'hiñ (az) 'peus graet ?

"emañ"	(N'e)'mañ ket amañ. P(e)lec'h (e)maint ?
"eme"	Ya, (e)meve dezhañ ! N'e(o) ke(t) bras, (e)'mezañ.
"e-"	(e)-barzh, (e)bet, (e)-kichen, (e)vit, (e)-giz, (e)- lec'h, (e)-tro, (e)tre, (e)vel, (e)-pad (E)vit mon(t) da Vrest eo ? N'eus den (e)be(t) ken !
"a-"	(a)vat, (a)-benn, (a)darre, (a)tav, (a)blamour, (a)rabat, (a)nezhañ, (a)nezhi, (a)nezho, (a)navezout (A)rabat dit mon(t) (e)-kichen !

- Krennañ tra pe dra, kensonenn(où) dreist-holl, da fin ur ger :

"-ad"	ur boutega(d) leun un daolia(d) vat
"ur / ar" :dreist-holl dirak kensonennoù zo. Sistematik dirak R ha C'H. Ordinalig dirak B, F, CH, J, P, S, Z, V, er c'haoze war-dizh	a(r) c'hi a(r) rod
"-et" (anv-gwan verb)	N'e(o) ke(t) be(t) gwele(t) mat. fesone(t) fall (ha dreist-holl e "bet", nemet dirak ur vogalenn : Be(t) gwele(t) ganen.
"ket"	(N'e)m eus ke(t) kavet. N'e(o) ke(t) bras.
"eo"	N' e(o) ke(t) sur.

- Stropadoù kensonennoù e fin ur ger techet da gouezañ an eil (an teirvet ...)

NT (an "t" a z a da get dirak an holl gensonennoù, ha meur a vogalenn.)	gan(t) an den (e)mañ Kemen(t) all zo. Pe(o)t(r)aman(t) amañ ?
--	---

NK (e gwirionez n'eo james N + K, ur gensonenn eo [ŋ], ha n'eo ket un "n")	Stan(k) awalc'h in(t). Strin(k) anezhañ.
MP (ral-kenañ e klever ar "P / B"-mañ. E Leon eo kazi bepred "m" hepken).	lakaomp, labouromp
ST (techet eo an 't' da vont da get, kerkent pa z eus ur gensonenn war-lerc'h)	N'out ket pres(t) c'hoazh ? Poen(t) eo mon(t) da Vres(t) !
STR (ar "r" eo ral-kenañ e glevet, hag an 't' 'z a da netra evel gant ST)	Pebezh mes(tr) mat eo !
RT (dreist-holl er ger "seurt", berraet alies da reiñ "seu(rt)")	Peseu(rt) den 'lavarez ? (A)raba(t) dit mon(t) gan(t) ar seur(t)-se.

- Un toullad gerioù ha troioù-lavar a vez berraet hardi, pa z eus anezho fedouigoù yezh e raer ganto asidu : setu lodig.

er mod-se	(er) mo(d)-se
en hent-se (= evel-se)	en (h)e(nt)-se
e keit-se	(e) kei(t)-se
peotramant	pe(o)t(r)aman(t) / 'taman
da vihanañ	(da) (v)iannañ / yañ
an hini	(an hi)ni "(An hi)ni bras eo !"
er mintin-mañ	(er) minti(n)-mañ (pouezmouezhiet eo "ti")
Kement-se !	Keme(nt)-se !
memestra evel	'mestal
park leton	par(k) leton (liester "parletonioù")
Emezit-hu !	'Mityu !, Mityo !
Pelec'h ?	P(e)lec'h ?
ouzhpenn	(ou)zhpenn
bremaik	(bre)maik

memestra	(me)mestra
ankounac'haat	(an)kounac'haat

2.6 Perzhioù dibar

Pa z eo brezhoneg Leon ('zo tostig ouzh rannyezhoù Kerne ha Treger, kaer 'zo) diazez ar yezhadurioù brezhoneg, n'eus ket a-benn ar fin, a "Yezhadur eus brezhoneg Leon" (padal kavet e vez peb a hini eus Treger ha Gwened).

En desped da se, neb a daol evezh a oar ez eus e-touez brezhoneg Leon un nebeud perzhioù, en e bezh pe e kerniel zo hepken, hen laka war zisparti e-keñver ar yezh standard skrivet. Nebeud a dra 'vat.

Ar brezhoneg skrivet zo patronet diouzh boazamantoù Gorre Leon 'fed an implij resis ha strizh eus "zo / eo / emañ / eus". E bro Ac'h (korn gwalarn Goueled Leon) eo disheñvelig ar reolenn. 'Mestra e Leon e vez implijet stank ar stumm "edo", ha "vedo" ivez e lec'hioù zo, met n'eo ket unvan an implij-mañ e-keñver ar pezh a gaver er yezhadurioù. Dre vras eo e-giz "emañ" en amzer dremenet, met el lec'hioù 'vez graet enno gant "vedo", hag a dalvez kement ha "oa" ("Hemañ 'vedo bras! "). E meurig a dro-lavar e reer gant gant reolennoù disheñvelig. Da skouer, ar stumm adlavarus "e-barzh e / e(n) + e(n-)" E-giz er frazennoù-mañ : "E-barzh e Kastell Paol" pe "An ilizoù e kaver pinvidigezhioù en enno."

Re nebeut, d'am meno, da justifiañ sevel yezhadurioù disparti.

Pa seller ouzh ar metodoù kelenn anavezet, ar re e kaver enno ar brezhoneg tostañ ouzh hini Leon eo re V.Seité (leonad eus Kleder). Ar re all e kelenner drezo ur yezhadur tost ouzh hini Leon ivez met aliesig eo gerioù "standard" zo bet choazet, peotramant roet muioc'h a blas d'ur rannyezh bennak all (evel-se e *Brezhoneg buan hag aes*, meur a c'her Kerne ennañ).

Ouzhpenn al levrioù meneget e c'heller studiañ an notennoù yezh a gaver gant F.Kervella (e *Al Liamm*, tro ar bloavezhioù 1968 bennak), peotramant re V.Fave, embannet e *Brud Nevez* hag aet d'ober ul levr *Notennoù yezhadur* (Emgleo Breiz). Ul leonad eus Kleder oa V.Fave.

Er bloavezh 2012 ez eus bet peb a "gentel" sizhuniek er gazetenn *Ya !* gant Y. Gerven (a orin eus Plougastell-Daoulas), hag un dastumad kentelioù evel-se, ar bras anezho gant ar memes den, zo bet embannet gant *Al Liamm*, warnañ e anv ofisiel (Yvon Gourmelon) : *Notennoù Yezhadur* ivez.

2.7 Brezhoneg parrez-mañ-parrez

Kompren a c'hellan e vefe c'hoant gant un den deskiñ kaozeal brezhoneg ur barrez resis. Evit penna-da-benn eo dibosubl. Ouzhpenn, dre ret, brezhoneg ur barrez n'eo ket peurunvan kennebeut, dreist-holl en hon amzer. Poaniañ a c'heller da glask ober, evelato : setu ar pezh en doa klasket Y.Riou ober e Lambaol-Blouarzel (e dud, hag e dud-kaer, 'oa alese). Enrollañ forzhig tud en doa graet. Met e studiadenn eus ar brezhoneg-se zo diglok : n'eus "yezhadur" ebet, ha n'en deus ket studiet don an distagadur.

E-giz e pep yezh e kaver, tamm-pe-damm, liveoù geriaoueg. Gerioù zo a vez kontet da vezañ grosoc'h

eget reoù all, dezho tro ar memes ster, kontet da vezañ sevenoc'h.

Evel-se "kwikañ" (= lac'hañ), "plumiñ" (= evañ), plipañ (=debrñ). "Staotañ" zo grosoc'h eget "troazañ". Dre fent e c'heller lavaret "kilhorou", e-lec'h "divesker", ha "kraban" e-lec'h "dorn". Ha na pedig all ...

Un troc'h dre vras zo etre brezhoneg Gorre Leon hag hini Goueled Leon evit poentoù zo. Peurliesañ eo ger ar gorre a gaver er standard: kloued/drav ; kleuz/kae ; gwaz/gouer ... Lod ne gaver nemet en ur c'horn eus ar vro. Setu gerioù all, eus Bro Ac'h : pase (e "pase poent", lakaomp), douetus, kaot, en holl, strodenn, baoz.

E Gorre Leon ez eus forzhig kemm etre teir tachenn vras : bro Chikolodenn en un tu (bro "éa" : great, eat, freazh, neat), disheñvel diouzh bro Chelgenn (bro "éè" : gréèt, éèt, fréèzh, néèt) ha kanton Taole, levezon Montroulez ennañ.

Evit sterioù zo eo "pinvidik" ar rannyezh. Ouzhpenn "emichañs, moarvat" e reer gant "kredapl, douetus, fasil, risket ..."

Gerioù zo ne gaver bev nemet en ur barrez resis, dreist-holl en Arvor : "ar vri" (= an tevenn) e Brignogan ha Plouneour, "ur c'hleger", e Plougerne, "ur c'helenn" e Santeg, un "angel" e Plouarzel, "kwir" e Rosko, "tuabl" e Kommanna. War boentouigoù frazenñ eo disheñvel iz-rannyezhoù lec'hel zo. Tro Landunvez e raer gant ar ger "mor" : eno "mor bell" / "mor vras" a sinifi "pell-awalc'h, bras-awalc'h". En Arvor etre Sant-Pabu ha Plouarzel, ar c'hemmadur "t / z" (va zi) n'eo ket ur "z" a zo met "s" (va si). E Landeda ne implijer ket "va" (va zi) met "o" (o zi).

E tro Kastell, Karanteg e raer ur c'hemmadur diezhomm "gw / w" (wasoc'h, welloc'h, warom ...) E Ploueskad e reer ur c'hemmadur doubl "ar re zu" (eus "du") / "ar re c'hu". En Eusa e raer unan all : eno ur "v" diwar gemmadur a z a da get. Lavaret e vez "beleien" met "ar 'eleien", e lec'h "ar veleien". E Porsal ne c'heller ket kaout ur yatus "ou-e" nag "i-a" : lakaet e vez ur gensonenn staonekaet etrezo. Ar "c'houkwer loukwed" e-lec'h "ar c'houer louet". Ar "re vikyan" e-lec'h ar "re vihan". E Log, liester "beoc'h / bioc'h" n'eo ket "saout" met "beoc'hed".

Diaes e vefe peur-renabliñ ar fedouigoù-se, estreget poentoù yezhadur. Evel-se sistem pouezmouezhiañ brezhoneg Eusa, pe implij diftongennoù, dianav e lec'h all, e hini ar re gozh e Bazh.

Penaos deskiñ brezhoneg ur barrez resis ?

An aesañ eo renabliñ ar c'heriaoueg pemdeziek. Ar pezh a rae Y.Riou e Lambaol oa kemer levr-deskiñ Per Denez ha goulenn digant e vamm-gozh e galleg daoust ha petra a lavare-hi : ger al levr pe unan all ?

An dichastreañ, a galz, eo bezañ o chom er barrez ha labourat a-zevri gant un den pe zaou, bet brezhoneg o yezh kentañ, desket er barrez, o zud alese ivez, memoret mat, frank gant o amzer, hag a gendalc'h da gaozeal brezhoneg bemdez.

War-lerc'h ar gerioù (diwar ul levr deskiñ pe, zoken, ur geriadur : kentoc'h unann berr, e-giz "Lexique" V.Seité pe hini Roparzh Hemon) e c'heller klask kaout frazennoù. Dija eo amjestroc'h: penaos notenniñ an distagadur hep mestroniañ al lizherenneg fonetek?

An aesañ eo lavaret frazennoù e galleg ha goulenn o zreiñ e kement mod a c'heller e brezhoneg ar vro (ha goulenn ar c'hemm etrezo, pa z eus). Da ziwall zo: brezhonegerien zo a c'hell respont "war don" gant frazennoù levezon ar galleg warno!

Ha dibosubl eo peur-renabliñ.

A-hend-all, dre ma teuer da gaozeal brezhoneg an aliesañ ar gwellañ er barrez eo mat notenniñ (diouzhtu !) en ur c'harned kement tra "nevez" a glever : gerioù, troioù-lavar, modoù-distagañ, frazennoù ... Ha, ma z eus defot, goulenn bezañ titouret resisoc'h, an abretañ ar gwellañ ivez : ster

resis, doare da implijout ur ger en ur frazenn, kemmadurioù a raer pe get.

Da gaout un tañva dre vras, ha da heñvelaat brezhoneg an-unan ouzh hini ar barrez, an efedusañ eo labourat gant enrolladennoù eus ar brezhoneg-se. Ma ne gaver ket, graet dija, n'eus nemet ober. Un ali : lenn levrig F.Elegoet "Le recueil d'une histoire de vie" (er CRBC emañ). Gant gouzout e vo seul welloc'h, seul binvidikoc'h ar brezhoneg-se pa vo lakaet ar re gozh d'ober kont o bugaleaj (estreget er skol) : da lavaret eo ur mare bevet dreist-holl e brezhoneg ganto.

C'hoazh e c'hellan erbediñ labourat gant ar pezh a vo kavet meneget resis e 4.2. Evidon, brezhoneg eus tro 70 parrez eus Bro-Leon (a-douez tro 110) 'meus enrollet. En o zouez an holl dibarañ ha kazi an holl en Arvor. Estreget ganin eo bet sevenet ar seurt labour : gant Dastum Bro-Leon ez eus bodet meur a dra.

D'en em zeskiñ da gompren mat-awalc'h brezhoneg lec'hel eo awalc'h ober gant an testennoù komzet-ha-skrivet.

Ha pleustriñ da-c'houde, o kaozeal gant tud eo bet o yezh kentañ, an aliesañ a c'heller.

Un doare all da dostaat ouzh brezhoneg lec'hel, evit yezhourien, pe da vihanañ tud prest da boaniañ un tamm, eo studiañ an daou atlas eus ar brezhoneg zo graet en 20vet kantved:

- Atlas linguistique de la Basse Bretagne : (gant Pierre Le Roux) 6 levrenn, 600 kartenn, embannet etre 1924 ha 1963. Skrivet eo en ur skritur fonetek diamzeret (met n'eo ket diaes da vestroniañ). Trizek poent enklask zo e Leon: Eusa, Plourin, Landeda, Sant-Fregan, Bazh, Santeg, Molenez, Trebabu, Boharz, Tremaouezan, Plouvorn, Sant-Sev ha Lokmellar. Emañ war internet.

-Nouvel atlas linguistique de la Basse Bretagne (dindan renerezh Jean Le Dù) er skritur fonetek etrevroadel (API), gant 32 poent enklask e Bro-Leon. Div levrenn ha 600 kartenn ivez (2001). An daou zo mat da reiñ ur sell dre vras war fonetek kement lec'h. Met n'int ket klok war ar poent-mañ kennebeut. Ouzhpenn, Leoniz a gaoze ur brezhoneg re zisheñvel diouzh hini o amezeien a oar alies petra eo ar "ger mat lec'h all". Evel-se en atlas nevez, ma kemeran ar ger "gwezenn", n'eo ket bet notennet an distagadur "gwehenn" a glever stank e Ploueskad ha Kleder (n'int ket poentoù enklask) nag e Gwinevez (a zo unan anezho). En teir farrez-se, kement brezhoneger divorfil a oar ervad eo "gwezenn" e "ranker" lavaret, ha dre-se e ranker da respont pa vezer war evezh. Ar memes tra e Porsal. Pa vez war evezh ur brezhoneger alese ne responto ket "bikyan" met "biyan" nemetken.

2.8 Skritur ? (doare-skrivañ, reizhskrivadur ...)

Ma seller ouzh ar skriturioù KLT, "peurunvan" ha "skolveurieg", Leoniz n'o deus ket da glemm. E-keñver o c'henvroiz a Gerne hag a Dreger n'eo ket Leoniz a c'hell bezañ trubuilhet a-leizh diwar o c'houst.

Meur a feson skrivañ zo bet implijet gant Leoniz. Poentig farsus : ar "zh", arouez ar "peurunvan", a c'halled da lenn kalz a-raok emglev 1941 dindan pluenn Leoniz zo. Met implijet e veze gant ar re-mañ evit abegoù n'o doa netra da welet gant unvanidigezh dre Breizh Izel a-bezh.

Diaes e vefe niveriñ pet skritur stabilaet zo bet da skrivañ brezhoneg gant Leoniz. Setu ar re implijetañ, abaoe penn kentañ an 19vet kantved (a-raok e oa reoù all !) hag ar "c'hudennoù" a c'helle kaout leonegerien.

Skritur KLT ar Gonideg a oa diazezet war brezhoneg Leon. Implijet eo bet betek 1941 gant ar bras eus

al Leoniz (ha gant "Gwalarn", evel-just ...). 'Mestra, a-raok, ha dreist-holl e *Feiz ha Breiz* e c'heller lenn traouigoù o doa da welet gant emskiant yezhel skrivagnerien zo. Ha tammou reuz a veze dija. Er bloavezhioù 1930 bennak e oa bet bec'h etre J.M. Perrot, rener *Feiz ha Breiz* ha Jakig Kalvarin (oberour *Kannadik Treglonou*) diwar-goust an "ea / ae".

Evit Leoniz (evel Kernevez ha Tregeriz), an diaezamant skrivañ pennañ gant ar peurunvan eo gouzout peur skrivañ "zh". Ral ar re a skriv difazi ar poent-mañ. Ret eo bezañ memoret kreñv pe ... gouzout gwenedeg ivez.

Gant ar peurunvan e vez henchet meur a nevez-vrezhoneger da ober fazioù distagadur a-leizh er c'hensonennoù da fin ar gerioù (gwelet studi J.C. Le Ruyet nevezig zo).

Ar skritur "skolveurieg" a oa bet savet evit ar bras anezhañ gant ul Leonad, Frañsez Falc'hun (eus ar Vourc'h Wenn). Re eo evelato ober "falc'huneg" anezhañ: e holl ginnigoù ne oant ket bet degemeret gant Emgleo Breiz. Ar skritur-mañ ne oa ket nec'husoc'h evit Leoniz, paneved ar fed e oa, dres, ur skritur nevez all.

Gwech ha gwech all, skrivagnerien a Vro-Leon a gemere frankiz diouzh ar sistemoù kavet moulet. Peurliesañ da vezañ tostoc'h ouzh ar yezh komzet (evel-se e studiadennoù F.Elegoet). War-lerc'h an eil brezel bed, ar bras eus Leoniz (ar re a skrive, da vihanañ ...) a rae gant unan eus an tri sistem brasañ. Hep kontañ ar pezh a gaver e meur a skrid all.

Evel m'emañ kont gant ar peurunvan, da soñjal ober difazi gant skritur "etrerannyezhel" ar bloavezhioù 1975 bennak eo ret ivez gouzout gwenedeg. Evel a bell zo, evit Leoniz eo e chom an aesañ lenn ha skrivañ "o" brezhoneg.

Arguiñ a c'heller, dres, eo da Leoniz ez eo an aesañ skrivañ o zammig rannyezh lec'hel ... abalamour e chom dre vras ar brezhoneg skrivet hini Leon.

Un ali bennak ? Da skrivañ e ra pep hini pezh a gar, pe ar pezh a vez ret ober el lec'h ma labour ennañ. Met da lenn e vefe pec'hed da Leoniz (hag ivez d'an holl vrezhonegerien all ...) nac'h en em aroziñ ouzh skridoù n'emaint ket en "o" skritur.

Da gentañ abalamour, e-giz Leoniz adarre, eo dezho e vez an nebeutañ da boaniañ. Ha kalz aesoc'h eo "deskiñ" lenn skriturioù brezhoneg all eget mestroniañ ervad kement tra all, d'un den a gaoze ar yezh distrob-rezonabl.

Da eil, abalamour ne vern peseurt sistem a lenner, tremen an hanter eus ar skridoù e z an da erbediñ lenn anezho, larkoc'h, zo e skriturioù all. Ha n'omp ket pinvidik awalc'h da c'helled ober fae evel-se. En trizek levr lennegezh a gavoc'h meneget e 4.5 e kavoc'h pevar skritur, 5 anezho er peurunvan, 7 e skolveurieg, lod bet e KLT "kozh" o embannadur kentañ hag unan all en ur skritur all kinniget gant F.Falc'hun !

3. Petra eo brezhoneg "mat" ?

Kenkoulz eo din disklêriañ e pe geñver e kav din eo ar brezhoneg a roan da glevet, dre ar bandennoù a bourchasan, ur "skouer". Da lavaret eo petra a gav din eo brezhoneg mat.

Kenkoulz ha n'eus forzh piv, gwelloc'h eget kalz, e ouezan e pe stad emañ brezhoneg Leon. Ha gouzout mat a ran ivez petra eo "brezhoneg" kalz a vrezhonegerien "ofisiel" (da lavaret eo an dud a c'hounit o zamm kreun dre ar fed e ouezont brezhoneg : kelennerien, skolaerien, tud ar radio hag an tele, aktourien zo ...). D'am meno emañ dazont ar yezh e kendeuziñ an eil seurt hag egile.

Evidon e rannan dre vras ur yezh e teir zachenn diazez: ar yezhadur (ar reolennoù diwelus-se ma c'heller ober brav diouto hep o "gouzout", na zoken gouzout ez eus anezho), ar geriadur hag an distagadur.

War dachenn ar yezhadur emañ ar "brezhoneg a-vihanik", a zonskrivan kement, o fallaat buanig awalc'h. Hervez pouez ar galleg e buhez pep hini, hervez ar gont a vloavezhioù bevet dreist-holl e brezhoneg, e kaver en devezh hiziv a-leizh a vrezhonegerien a-vihanik hag a ra fazioù yezh. Gwir fazioù: frazennadur levezonet muioc'h-mui gant hini ar galleg, sistem kemmadurioù diasur, eeunaet pe bihanaet ... Evelato, seul goshoc'h an dud, seul suroc'h o yezhadur diemskiant (betek ur poent hepken eo diemskiant, anat eo). Met n'eo ket war-se int ur skouer, kement-se. Pe, da vihanañ, sklêr eo e c'heller mont da lec'h all da zeskiñ, el levrioù na pa ve ken.

War dachenn ar geriadur e kaver ar pep wellañ hag ar pep washañ en ur douez. Brezhonegerien a-vihanik "dizesk" zo e teu ganto ur brezoneg pinvidik, ijinus hag a oar troidellat hag ober gant an nebeutañ a c'hellont a c'herioù galleg, ha c'hoazh war-lerc'h brezhonekaat anezho. Kaer zo, en devezh hiziv, eo prest awalc'h ar pep brasañ da soñjal ez eus un dra bennak a-dreuz er fed lakaat "re" a c'herioù gallek e-touez. Tud all, er c'hontrol, a zo paour o geriadur hag a laka gerioù galleg abalamour n'int ket evit ober mod-all. Reoù all c'hoazh, e-touez ar re goshañ, a zo bet desavet d'ur poent ma oa tost hollvrezhoneg Breizh Izel ha ma oa ar snoberezh yezh vrasañ e-mesk an dud lakaat, dres, gerioù galleg (ur fed n'eo ket anavezet kenañ ken, hag a sikour kompren traoù zo ...).

Evidon e welan alies e oar ar pep brasañ eus ar vrezhonegerien a-vihanig hiroc'h a c'herioù brezhoneg, hag a droioù-lavar, eget ar pezh a implijont da bemdez (met koulz lavaret gant an holl dud er bed a-bezh e rank bezañ kont evel-se). An dalc'h eo e ouezont ivez galleg hag e teu aesoc'h ar gerioù galleg eget ar gerioù brezhoneg ispisiallaet betek re. Ouzhpenn-se, ar pep brasañ eus pinvidigezh gerioù ar vrezhonegerien-se a zo stag ouzh ur vuhez hag a zo aet da get, war ar maez pe war vor. Ha gerioù int, alies, ha ne servijont da vann ebet d'ar vrezhonegerien a c'hiz nevez, a vev e kêr, a gorf pe a spered.

Evelato, war ar poent-mañ e kavan n'eo ket didalvez reiñ da glevet, da nevez-vrezhonegerien, n'oa ket ken reuzeudig-se geriadur an dudigoù, poent zo bet, ha ma vez en devezh hiziv er peurliesañ. Interasantoc'h c'hoazh e kavan reiñ tu da welet petra a c'hell bezañ strategiezh-yezh ur brezhoneger a-vihanik speredeg (hag ez eus na ped ...).

War dachenn an distagadur (goude ma vefe ivez levezon ar galleg war veur a boentig gant meur a vrezhoneger a-viskoazh ...) eo trec'h e pep keñver ar brezhoneg a roan da glevet war hini ar pep brasañ holl eus an nevez-vrezhonegerien. Hag abalamour da se, dres, eo e poanian kement. D'en em wellaat va-unan ivez, gwir eo. Met estreget evidon.

Sebezet e choman pa welan pegen dilemm eo kizidigezh yezh ar pep brasañ eus an nevez-vrezhonegerien, siwazh. Trawalc'h gant re anezho distripañ ul lastez briz-brezhoneg, zo d'ar brezhoneg ar pezh a oa saozneg Maurice Chevalier da yezh ar Saozon ! Na mui na maez.

Penaos e c'hell un den bezañ ken taer da zivenn ur yezh, ha bezañ dizoujañs awalc'h evit he displeberañ evel-se, dre an tele, dre ar radio, hag ar skolioù brezhoneg ? Poan-spered, kalon (ha skouarn!) a ra din, ha va lakaat sebezet, aliesoc'h eget ur wech bemdez.

Daoust ha gouzout a ra an dud-se petra eo plijadur kaozeal ur yezh? Ur blijadur eus an den a-bezh, korf, kalon hag ene? Ha n'eo ket hepken unan a spered ... Va-unan, ne gaozean ket ken c'hwec'h ha ma karjen ober, siwazh. Met poaniañ a ran atav. Ha ma vefen e plas lod zo, em befe mezh oc'h en em lakaat da « skouer, ar pezh a rad re ret ar "vrezhonegerien a-vicher" ».

Gant "Komz", gant "Marvailhoù", emañ evidon ar skouer. Er peurliesañ holl, eo digemmesk ar

brezhoneg. Er peurliesañ holl, a lavaran mat, rak levezon ar galleg a vez 'mestra ...

Un dra all a rankan lavaret ivez. En devezh hiziv ne glever ken a vrezhonegerien a-vihanik, tost da vat, nemet a-ziwar ar maez pe eus an Arvor. Ken e ankounac'haer, pe e reer van da chom hep gouzout, ez eus bet ivez, poent zo bet, ha n'eus ket pell bras en istor, meur a vrezhoneg eus kêr. Hag hemañ, evel ma oa kont gant ar galleg, hag ar saozneg, ne vern petra' oa kaoz da se, a oa "dic'hrosoc'h", "flouroc'h", plaenoc'h, eget ar brezhoneg garv a ziavaez kêr. Met en desped da se e sente da lezennoù fonologiezh ar yezh.

Evidon emañ ar "brezhoneg mat", en devezh hiziv, e kroaz-hent ar pep wellañ eus ar pezh a gaver hiziv : fonologiezh vrezhonek rik ar pep brasañ eus ar vrezhonegerien a-vihanik, strategiezh yezh ar re speredekañ en o mesk, yezhadur reizh (ar pezh a zo an aesañ da zeskiñ a-benn ar fin) ha geriadur pinvidikaet ar re e-touez an nevez-vrezhonegerien (hag ar re e-touez ar re a-vihanik bet desket ganto lenn ha skrivañ aes) a zo o klask kas war-raok ar brezhoneg.

Ha n'eo ket ul lastez "dic'halleg" klañvidig a zo, er peurliesañ, galleg, treuzwisket dezhañ gerioù dic'halleg, da skouarn ar Vretoned all.

4, Pinvidigezh hag herez

4.1 Testennoù "komzet-skrivet"

Da beurzeskiñ brezhoneg Leon, unan eus an doareoù efedusañ eo selaou ha kaozeal a-zevri gant tud eo bet o yezh kentañ, ha klask heñvelaat. Evelato, d'ar re eo diaez dezho, pe n'eo ket tanavaet awalc'h o skouarn ouzh kaoze Leoniz, ez eus ostilhoù all zo pourchaset dezho da varrekaat.

Enrollañ brezhoneg Leoniz ez eus graet forzhig, gant Dastum Bro Leon hag a belloc'h zo, gant tud all a hiniennoù. Forzh pegement zo graet ivez evit radioioù, paneved ar bras eus an testennoù radio zo berr ha kazi dibosubl o c'haout.

Estreget skipailhoù Dastum Bro Leon ez eus daou zen dreist-holl, Fañch Elegoet ha me, o deus enrollet bravig hag embannet lod eus o enklaskerezh en un doare da glask sikour an deskarded en o fart o-unan.

Da gentañ ez eus testennoù skrivet hepken, ger ha ger, diwar enrolladennoù. An testennoù skrivet-se a gaver, en devezh hiziv, e levraouegoù-studi da amprestañ.

Setu ar re bouezusañ ha fonnusañ anezho:

1, Ur vro, un den (Hor Yezh 1975) Labour F. Elegoed gant un den eus ar C'hrouaneg (Plougerne). An dalc'h eo ez eo skrivet en un doare rannyezhelekenañ (met miret ar zedachoù!!), da glask tostaat ouzh ar brezhoneg komzet. Dre se, an neb ne oar ket brezhoneg Leon c'hoazh en deus peadra da nec'hiñ. Skrivet en doare-se n'eus chañs ebet da gavout ar gerioù dianavezet ganeoc'h er geriadurioù.

2, Marvailhoù Bro-Leon (Hor Yezh 1982 : div levrenn) Labour G. ar Bihan. Memes doare labourat, e-keñver skritur. Amañ e kaver komzoù pemp den eus tro Lesneven (Tregaranteg, Plouzeniel, An Drenneg), anv ganto eus o buhez war ar maez.

An eil levrenn zo anezhi ur studiadenñ resisig eus brezhoneg an dud-se, enni ur c'heriaoueg.

3, *Bezhinerien an enezeier* (Hor Yezh 1982) gant F. Elegoet, bet oc'h enrollañ daou arvoriad e Plougerne. Ar choaz skritur zo disheñvel diouzh *Ur vro, un den*. N'eo ket ken rannyezhel, met ken amjestr eo pa ne ouezer ket c'hoazh an is-rannyezhezh.

4, *Buhez troc'herien buzhuq e Bro-Leon* (Hor Yezh 1984) gant Ivet ar Vilin, enrollet ganti he zud hag ur breur dezhi, o zri e Plouzane. Adarre n'eo ket skrivet ken rannyezhel hag 1 ha 2. Ur c'heriaoueg zo.

5, 6, 7, 8, 9, *E Bro Yvonne* (Emgleo Breiz 1995) Labour Jean Roparz, enrollet gantañ ur vaouez eus Milizag. Pemp levrennad zo hag amañ ivez n'int ket skrivet e skritur "Skolveurieg" Emgleo Breiz.

En nav levr-mañ (meur a gant pajennad) e kaver brezhoneg komzet, dister warnañ levezon ar yezh skrivet (ma z eus ...).

4.2 Testennoù komzet ha skrivet

Er memes amzer ha F.Elegoet e oan krog da enrollañ a-leizh, met gant ur choaz disheñvel-mat a-fed embann. Abred em boa soñjet e oa dav d'an deskerien gelllet klevet komzoù an dud, setu e kinnigen un adrenrollañ (fraeshañ a c'hellen kaout) eus ur choaz a bennadoù. Ha skrivet kement ger a glevet diwar ar son-skrid: kasedigoù da gentañ, sedeoù abaoe.

Pa ranke an dud selaou ar pennadoù-kaoz en ur lenn anezho, ne oa abeg ebet din da glask skrivañ en un doare rannyezhel. Er c'hontrol: brezhoneg skrivet rik eo a embannen, d'an dud dizesk da c'hellet furchal er geriadurioù. Dezho eo keñveriañ gant ar pezh a glevont.

Etre 1975 ha 2011 eo trizek levr, enrolladennoù d'o heul, zo bet: brezhoneg komzet rik, skrivet pep ger da c'houde, notennoù yezh da heul, en avis disklêriañ poentoù amjestr zo. "KOMZ" ha "DASTUMADEG BRO LEON" zo bet embannet gant Dastum (skritur peurunvan), "MARVAILHOU" gant Emgleo Breiz (skritur Skolveurieg). Setu an trizek-mañ, e c'heller pourchas c'hoazh lod, tra ne gaver ken e levraouegoù-studi ar re all (ha pep aotre da forzh piv d'o c'hopiañ ...).

Estreget e MARVAILHOU 5 (M5) eo meur a zen a glever, ha merkañ a ran e pe barrez eo bet desket o brezhoneg gant an holl dud-se.

1, *Komz: niverenn "mann"* (1975) : Kastell, Sant-Servez, Plouziri, Plabenneg, Koummana, Plouider.

2, *Bezhin e Bro-Leon* (1980) (niverenn 5 "Planedenn", skritur etrerannyezhel), bet adembannet d'ober *Marvailhou 8*: Kastell, Ploueskad, Plouider, Kerlouan, Sant-Pabu, Landeda, Porspoder, Plouarzel.

3, KOMZ 1 "*Doareoù an Ankoù*"(1983) (an hanter eus ar c'hasedigad zo eus Leon, Kerne an hanter all) Sant Pabu, Kerlouan, Milizag, Eusa, Rosko, Plougerne, Landeda, Henvig, Molenez.

4, M1 *Kontadennoù eus Gorre-Leon* (1990) Koummana, Plouneour (Menez), Landivizio, Bodiliz, Plouvorn, Lambaol, Gwimilio, Plouenan, Kastell, Karanteg, Henvig.

5, M2 *Kontadennoù eus Bro-Baqan hag an harzou* (1990) Brignogan, Plouider, Kerniliz, Gwiseni, Plougerne.

6, M3 Kontadennou eus Goueled-Leon (1991) Plourin, Plouvien, Plouneour(Traezh), Sant-Divi, Landunvez, An Drenneg, Gwitalmeze.

7, M5 Laboused e Bro-Leon (1991) gant daou vreur eus Kleder.

8, M6 Kleuziad ha kaea (1992) Brezhoneg eus ugent komun dre Vro-Leon a-bezh (ha studiadenn da heul, geriaoueg e-touez).

9, M9 Sarmoniou e brezoneg Leon (1993) Brezhoneg skrivet, reizhet tamm-pe-damm, hep bezañ ar fallañ "brezhoneg beleg". Orin ar veleien : Log, Gwiseni, Lannarvili, Plouider.

10, M7 Un tañva eus brezoneg Bro-Leon (1993) Brezhoneg eus 35 komun dre Vro-Leon a-bezh.

11, M15, Blaz ar brezoneg (1997) eus Eusa, Porsal, Landerne, Ploueskad ha Plouneour (Menez) ... hag eus 25 komun all dre Vreizh Izel a-bezh.

12, Peñse e Bro-Leon (2007, Dastum Bro-Leon) gant triwec'h Arvoriad eus pevarzek komun, eus Plougonvelen betek Karanteg. Notennoù da heul. Skritur peurunvan.

13, Kezeg e Bro-Leon (2010, Dastum Bro-Leon) gant 26 Leonad eus 22 komun dre Vro-Leon a-bezh. Notennoù da heul.

Ouzhpennañ a c'hellan, da embann e 2013 gant Dastum Bro-Leon :

14, Kig ha farz, ha bouedoù all e Bro-Leon, gant c'hwezhek maouez eus kement-all a barrezioù dre Vro-Leon a-bezh.

Estreget ganin ez eus graet seurt embannadennoù. Ouzhpennañ a c'hellan:

15, Enez Eusa (Emgleo Breiz 1984) gant Patrig Gouedig : al levriad-mañ ez a da ober anezhañ pennadoù-kaoz gant Eusaiz, ha, da heul al levr, e c'helled pourchas tri c'hasedig warno ur choaz a-douez ar pennadoù-se. Brezhoneg Eusa, evel-just.

16, Amañ ez eus plijadur ! (levr ha sede, 2003 Dastum Bro-Leon) A bep eil sonioù hag istorioù. Ar re-mañ gant brezhonegerien eus Ploueskad, Gwitalmeze, Lanhouarne, Gwikourvest, Plouider ha Gwinevez. Skrivet pep ger, ha notennoù-yezh e penn kentañ an urioù.

Setu ez eus peadra da selaou d'an neb a glask deskiñ kompren, ar pezh zo aes, ha kaozeal digatar, brezhoneg ar vro, ar pezh a ranker deskiñ dre boan. Eus kazi an hanter eus parrezioù Bro Leon e c'heller kavout da selaou, koulz Douar Bras hag an enezeier.

An ali a roan, evel-just, eo klask ober evel a glever, ur wech choazet ouzh peseurt brezhoneg en em stagañ, pe dre ma z eus gwrizioù e lec'h pe lec'h, peotramant abalamour emae o chom e korn pe gorn.

Menegomp c'hoazh ez eus anv da embann e stumm un urioù ar c'hontadennoù a oa bet embannet gant Dastum Bro-Leon e tri sedead (*O! Kement-se!*).

Evit ar re n'int ket dedennet gant ur barrez resis e c'hellan aliañ 'mestra en em stagañ da gentañ ouzh brezhoneg korn pe gorn a bevar, lakaet a-gostez hini an teir enezenn.

Goueled Leon (an hanterenn gornôg eus ar vro, dre vras an hent etre Landerne ha Goulc'han (dre Lesneven) oc'h ober an harzoù.

Bro chikolodenn (dre vras kantonioù Kastell-Paol, Ploueskad ha Gwitevede).

Bro Chelgenn (ar palefarzh gevred, eus Menez Are betek Ar Merzer, Gwineventer, Gwikourvest, Gwiglan ha Pleiber, tro Landivizio eta).

Etre an daou dreizh : Taole ha Karanteg.

E diabarzh ar peder "broig"-mañ eo unvan-rezonabl ar brezhoneg.

C'hoazh e c'heller ober evel don : un astez "holl-leoneg" eus an Douar-bras (orin eus Landi, o chom e Goueled-Leon harp e Landerne, ha bet tro da vont da bep parrez zo tout e Leon ...).

4.3 Troioù-lavar, krennlavarioù, divinadennoù ...

Den ebet, din da c'houzout, n'en deus graet e Leon ar pezh zo sevenet e Treger gant Jules Gros (Le Trésor du breton parlé). Dre e levrioù e c'heller deskiñ, forzh pegement, penaos ober gant gerioù. Menegiñ a c'hellan 'mestra ur fed anat : n'eus ket ur pezhriad kemm etre e vrezhoneg eus Treger (Lokemo) hag hini Leon, dre vras.

"Krennlavarioù" zo aesoc'h da gaout. Meur a hini a gaver, da skouer, e geriadurioù an 19vet kantved hag e *Pa ri ti to* (Skolig al louarn) ennañ brezhoneg Leon tost hepken. Strewet e meur a lec'h (levrioù, kazetennoù) e c'heller eostiñ kantadoù eus ar seurt-se. Gwelet ivez tezenn Lukian Kergoat.

Divinadennoù a gaver ivez, ken strewet all peotramant bodet en un dastumad bennak.

An troioù-lavar zo un afer all. Pelec'h o c'havout ? Dav eo kompren n'eo tamm ebet ken fraezh o harzoù ha ma z eo hini ar c'hrennlavarioù, rimet er peurliesañ.

Er geriadurioù e kaver en notennoù diwar-benn gerioù zo. El levrioù erbedet ganin (4.5.1) o lenn, ez eus, met ret eo o notenniñ dre ma vezont lennet. E kazetennoù (e-giz *Feiz ha Breiz, Bleun Brug ...*) e kaver bodet a bajennadoù a-wechoù.

Evidon, ar pezh am eus graet eo lenn an holl destennoù enno brezhoneg Leon a gaven, ha notenniñ ar pezh a gaven talvoudus (meur a gant frazenn). Hag ober kement-all pa zeue din klevet, da vare marvailhoù gant Leoniz (meur a gant ivez). Anez ober evel don ... ha talvoudusoc'h e vo bepred d'an den notenniñ e-unan eget kavout pajennadoù pourchaset gant tud all ...

Setu un tañvaig bet klevet ganin, dreist-holl e kreiz Bro-Leon, gant o ster :

"(emañ) ar moc'h war ar gwinizh-du" → fall ar jeu, hardi

"(Aet) an tenn er c'hleuz." → C'hwitadenn zo bet.

"an aour war ar raden" → pinvidigezh

"Ar c'hleuz en deus bet ul leue bihan." → pilet ul lodenn anezhañ

"(Hennezh) zo koat-tro oc'h ober (anezhañ)."	→ vis fall ennañ
"(Hennezh en deus) daou zorn kleiz."	→ fall da labourat
"N'eo ket stoket e benn ouzh ar wezenn bellañ."	→ N'eo ket fin.
"Honnezh a zebrfe he c'haoc'h nav gwech."	→ piz-lous
"Bezañ finoc'h evit kaoc'h louarn."	→ fin-kenañ
"Kavout a ra dezhañ n'eus nemetañ hag al laboused."	→ ourgouilh a-bezh
"Mont da gerc'hat dour gant ur boutog."	→ Ober labour didalvez.
"Hennezh en deus ur bragez da c'haloupat war-lerc'h an treñ."	→ Bugel a gresk "re" vuan
"un taol bouc'hal en dour"	→ labour nul
"pesketa gant an horz"	→ tra dibosubl da seveniñ
"Puchet (eo) an Diaoul war ..."	→ dicañs a-bezh
"Goude ar rastell e teu ar forc'h."	→ Bugale mondianed zo mat da foraniñ.
"An heol zo hir e varv."	→ sin c'hlav
"ar biz er genoù"	→ ober tro wenn, c'hwitañ
"Digor eo ar straed."	→ prest da zebriñ maread

"Aet eo ar c'hazh da razh."	→ Den a lavare seveniñ burzhudoù ha ne ra tost netra.
"N'eo ket ar marc'h a ra al labour a zebr ar c'herc'h."	→ Ar re baour eo a ra al labour hag ar re binvidig a binvidika diwarno.
"Un troad pemoc'h er c'hodell"	→ (den) na bae james banneoù d'ar re all
"Ne vez ket yaou gamblid gantañ."	→ lous e dreid
"Ouzhpenn pemp mil lur (zo) war an ahel gantañ."	→ Mezv-dall eo.
"N'eus da vont na da zont ennañ."	→ Den nul, ne ra van gant netra.
"Un neudenn stoup hag hi brein"	→ den da gaout disfi dioutañ
"N'eo ket marv al laou e penn he gwaz."	→ intañvez a eil-dimez diouzhtu
"Oar ket pe mont da gi pe mont da laer."	→ dibosubl dezhañ ober e soñj

4.4 Anvadurezh

Ul lodenn binvidik eus herez dre gomz Bro-Leon eo an anvioù. Lod zo ul lodenn eus ar c'heriaoueg (anvioù pesked, lakomp). Lod all zo anvioù resis. Meur a rumm anezho zo bet dastumet ha studiet. Ne c'hellan ken aliañ lenn va levr *Noms de lieux et de personnes du Léon* (Embann Kerêdol). Ken ur gerig eta dre rummad.

4.4.1 Anvioù lec'hioù :

- Anvioù parreziou : bet studiet o distagadur em *Anvioù Parreziou Bro Leon*.
- Anvioù kêriadennou : bet studiet o distagadurioù e teir levrenn va *Anviou kêriadennou Bro-Leon*.
- Anvioù ruioù ha plasennou : en ul levr ganin, anvet evel-se, emañ herez an anvioù dre gomz a-gozh.
- Lec'hanvadurezh an Arvor : dastumet (tro 10 000 anv) ha studiet pizh gant an trikon M. Madeg, P. Pondaven ha Y. Riou : pemzek levr (Emgleo Breiz).

- Anvioù reier ha tergin : dastumet ganin d'ober un urioù : diembann.

- Anvioù kanolioù ("stêrioù") dastumet ganin d'ober un urioù : diembann.

Ne chom tost fraost a-bezh nemet anvadurezh an tachadoù douar (re ar c'hadastr "kozh"), da studiañ d'an neb a gar.

4.4.2 Anvioù tud :

- Anvioù familhoù : bet dastumet o distagadurioù ha lies-stumm gant an trikon meneget dija el levr *Anoïou familhou Bro-Leon*.

- Anvioù badiziant: gant ar memes trikon, embannet en ul levr *Anoïou badiziant Bro-Leon*, ennañ an anvioù a veze implijet, ha penaos, gant brezhonegerien.

- Lesanvioù : bet dastumet tro 12 000 ganin. Embannet daou zastumad anezho e brezhoneg (Emgleo Breiz) ha nav all e galleg, dre ganton(ioù), ganin : (gwelet : www.mikaelmadeg.fr).

4.5 Lennegezh

4.5.1 Lennegezh skrivet :

Levrioù enno brezhoneg Leon eus ar reishañ, skrivet an holl anezho gant tud a oa ar brezhoneg o yezh kentañ, an holl anezho talvoudus da lenn evit-se.

1, *Labous ar wirionez* (1950) adembann eus *Ar marvailher brezounek* (1870). Kontadennoù pobl renket gant Gab Milin (eus Kastell).

2, *Emgann Kergidu* (1877-1878) gant Lan Inizan (eus Gwinevez), romant istorel, brezhoneg Leon digemmesk penn da benn. Adembannet gant Al Liamm abaoe.

3, *An Tri Aotrou* (1981) eñvorennoù yaouankiz gant an Tad Medar (eus Lannarvili).

4, *Lorh, kasoni ha poan* (1983) romant istorel gant Yves Miossec (eus Gwiglann). Brezhoneg eus ar barrez-se, penn-da-benn.

5, *Ar marh reiz* (1985) eñvorennoù yaouankiz gant Visant Seité (eus Kleder), ur c'heriaoueg fonnus zo da fin an urioù.

6, *Hekleo Traoñ Bouzar* (1927) eñvorennoù yaouankiz gant Loeiz Conq (eus Treouergad). Notennoù yezh dre douez.

7, *Mab an Dig : ur choaz euz e skridoù brezoneg* (div levrenn : 1988, hag un deirved hini e 2013) danevelloù tro-dro d'e vuhez, pe ijinet, gant "Mab an Dig" (Biel Elies), savet e Lambaol Gwitalmeze. Geriaoueg fonnus da fin an eil levrenn.

8, *Va zamm buhez* (1989) eñvorennoù Loeiz ar Floc'h (eus Bodiliz).

9, *An ti e traoñ ar c'hoad* (1990) eñvorennoù bugaleaj gant Fransez Kervella (eus Dirinonn, e Kerne met harp e Landerne).

10, *Ar Vastardez* (1992) romant gant Yann-Vadezour Lagadeg (eus Brignogan).

11, *Ar Pevare gourc'hemenn a Zoue* (1995) eñvorennoù bugaleaj gant Frañsez Moan (ganet e Gwinevez), embannet da gentañ a bennadoù ha goude-se en ul levr e 1922.

12, *E-skeud tour bras ar barrez* (1998) eñvorennoù buhez ul labourerez-douar, Yvonne Briant-Cadiou (eus Plouzane).

13, *Marvailhoù Bro-Leon* (1999) Kontadennoù dastumet gant G. Milin, da fin an 19vet kantved hag a oa diembann.

4.5.2 Lennegezh dre gomz :

Ma kemerer savboent ar studiadenn-mañ, daoust ha petra a c'hell degas d'ar peurzsker lennegezh dre gomz Bro-Leon ?

Ur bern sonioù zo bet bodet gant Dastum Bro-Leon. Siwazh, anzav a ranker eo ralig e vefe disi a-bezh ar brezhoneg a gaver enno. Hag en o zouez, ar re a oa savet da fin an 19vet kantved. Kalzig sonioù kozh pe goshoc'h, gwerzioù, kantikoù, sonioù "skañv" ez eus enno fazioù brezhoneg. Gant an niver a silabennoù e oa darbaret an dud ha, pa veze defot, ne vezent ket nec'het evit treuflezañ ar frazennadur.

Gant kanerien hon amzer eo kentoc'h an distagadur ha n'eo ket digatar: fazioù "lenn" eo a reont, da lavaret eo, e-giz kalz nevez-vrezhonegerien, ne vestroniont ket ervat sistem ar skritur, ne vern pehini e vefe.

A-fed kontadennoù eo meneget e 4.5.1 ar re a zo bet embannet a-douez ar pezh a zo bet dastumet gant G. Milin, brezhoneg eus ar gwellañ enno. A-hend-all n'eus ket dastumet kement-se anezho e Bro-Leon : e *Feiz ha Breiz* e kaver . E 4.6 e vo anv eus re K. Jezegou, paouroc'h o brezhoneg.

Mojennoù zo ivez e *Feiz ha Breiz*. Met an aesañ d'an neb a garje lenn mojennoù brezhoneg eus Bro-Leon eo turiañ e-touez va dastumadeg *Poent zo bet e Bro-Leon* (Emgleo Breiz) : eizh dastumad etre 1992 ha 2009.

A-c'haoliad etre skrid ha komz, ur skrivagner a dalvez ar boan lenn, ha studiañ, e oberenn eo "Paotr Treoure" (eus Plougin) : e rimadelloù ne oa ket nec'het enno gant niver ar silabennoù. Ha brezhoneg eus ar c'hwekañ eo.

Erfin e-touez al lennegezh dre gomz e kaver istorioù a bep seurt. Kalzig a gaver e niverennoù kentañ *Marvailloù* (gwelet 4.2).

Un nebeud brav anezho, nevezig ijinet, alies, zo bet enrollet gant skipailhoù Dastum Bro Leon da vare beilhadegoù : ouzhpenn *Amañ ez eus plijadur* e c'hellan menegiñ tri sedead anezho, tost hanter-kant istorig, dindan an anv *O ! Kement-se !*

Enno ez eus brezhoneg eus ar gwellañ a c'heller da gaout en devezh hiziv. Met, keit ha ne vint ket embannet skrivet en o hed, n'int talvoudus nemet d'ar re a gompren mat dija brezhoneg Leon.

4.6 Skrivagnerien

Estreget al levrioù erbedet ganin e 4.5.1, un doare all da varrekaat dre lenn eo dre furchal el levraouegoù-studi, kavout testennoù, levrioù a-bezh peotramant pennadoù e kazetennoù kozh (dreist-holl *Feiz ha Breiz*, *Kroaz Breiz*, *Bleun Brug*, *Brud ha Brud Nevez*), gant skrivagnerien resis. Setu, dre urzh al lizherenneg, ur guchenn o deus gwrizioù e Leon hag e c'heller fiziout en o brezhoneg. Ur rummad da venegiñ a-gostez eo ar gont uhelig a veleien eus Leon bet skrivet levrioù a zevosion ganto. Brezhoneg 'oa yezh kentañ an holl re-se (gwelet e "[Geriadur ar skrivagnerien ha yezhourien](#)" gant L. Raoul, da c'houzout hiroc'h). Met ma oa dreist, pe mat-kenañ, brezhoneg skrivet lod, lod all ne c'hellan ken dizaliañ lenn o skridoù, ken truezus eo o brezhoneg ha warnañ liv ar galleg (hag al latin !).

1, Marianna [Abgrall](#) (ganet 1840 e Lambaol) pennadoù e « Feiz ha Breiz » dreist-holl, bodet lod en un urioù "Gwiniz hepken".

2, "[Abeozen](#)" (Fañch Elies, 1896 en Dre Nevez, savet e Landivizio) kenlabourer da "Gwalarn" R. Hemon. Poaniañ a rae da skrivañ brezhoneg lennegel a-fed geriaoueg, met blaz brezhoneg Leon zo war e frazennoù. Meur a levr. Da lenn da gentañ : "Pirc'hirin Kala Goañv" ha "Bisouzig, kazh an tevenn".

3, Laurent [Bleunven](#) (1898, Plabenneg) pennadoù diwar-benn relijion e "Kroaz Breiz" ha "Bleun Brug".

4, "[Didrouz](#)" (Jozef Abask 1923 Gwiproñvel), dreist-holl e zastumad danevelloù "Truez va Doue".

5, Visant [Fave](#) (1902 Kleder) Pennadoù niverus diwar-benn relijion, broioù e oa bet enno, ha yezh (Kroaz Breiz, Bleun Brug, Brud Nevez, Liziri Breuriez ar Feiz), bodet lod anezho en ul levr "War roudoù or misionerien". Barrek-kenañ war ar yezh ha graet ul levr ivez, "Kentelioù yezhadur", eus ar re a oa bet gentañ e « Brud Nevez ».

6, Loeiz [ar Floc'h](#) (1867 Bodiliz) skrivet kalzig "romantoù pobl" gentañ hag a-leizh a bennadoù e kazetennoù e amzer (Ar Bobl, Courrier du Finistère, An Oaled, Kannadik Treglonou).

7, Christophe [Jezegeou](#) (1864 Gwineventer) dastumadoù kontadennoù pobl, betegouzout, skrivet (paourae?) gentañ. Anavezetañ hini eo "E korn an Oaled". Aes da lenn ha nevezig adembannet lod gant Emgleo Breiz.

8, Louis [Kerne](#) (1840 Kastell) saver levrioù relijion niverus, brezhoneg mat enno. Da skouer : "Buhez an aotrou Sant Paol, eskob Leon".

9, Jakez [Kerrien](#) (1900 Sant Tegoneg) saver ur romantig "Ar Roc'h Toull".

10, Frañsez [Kervella](#) (1913 Dirinonn) yezhour eus ar vegenn ("Yezhadur Bras ar Brezhoneg") met ivez "Kentelioù yezh" e-barzh Al Liamm, hag ul levr bennak.

11, Yann-Vadezour Lagadeg (1932 Brignogan) pennadoù, ur romant bennak ha danevelloù ("En izlonk ar Gêr Vras"). Kaner ha konter istorioù anavezet en e amzer ivez.

13, Tangi Malmanche (1875, brezhoneg e yezh kentañ "bis" : desket ez-vihan e Plabenneg). Saver pezhioù-c'hoari, bet embannet ar bras anezho war-lerc'h e varv. Brezhoneg "komzet barzhoniusaet" e lod.

14, Gabriel Milin (1822 Kastell Paol) dastumer lennegezh dre gomz, kontadennoù dreist-holl, lod embannet (nevez zo lodig), lod all diembann c'hoazh.

15, Yves Miossec (1907 Gwignann) choazet gantañ skrivañ rik e brezhoneg e barrez. Estreget ur romant meneget dija, ez eus bet eñvorennoù gantañ e *Brud Nevez*, graet levrioù ganto da c'houde.

16, Jean-Marie Perrot (1877 Plouarzel) unan eus skrivagnerien brezhoneg puilhañ penn kentañ an 20vet kantved, rener "Feiz ha Breiz" : pezhioù-c'hoari, levrioù ha pennadoù a bep seurt (sinet G.P. peurliesañ er gazetenn).

17, "Naig Rozmor" (Anne Le Bihan 1923 Kastell-Paol) kroget da skrivañ pa oa tost 50 vloaz. A bep seurt skridoù, berr er peurliesañ, embannet e *Bleun Brug*, *Brud* ha *Brud Nevez* dreist-holl. Lod dre genlabour gant P.M Mével (Kernevad, familh dezhañ e Rosko avat).

18, Visant Seité (1908 Kleder) estreget e *v"Marh reiz* » e kaver gantañ pennadoù a bep seurt, hag eñvorennoù, dreist-holl e *Bleun Brug* ha *Brud Nevez*. Ul levr bennak all e-giz *Darvoudoù brezel va horn-bro 1944*. Kelenner Brezhoneg. Menegomp ivez, kerkoulz o brezhoneg, pennadoù raloc'h gant ur breur dezhañ (Job Seité) hag ur c'hoar (Marie Seité).

19, Tad Medar (Jacques Dourmab 1908 Lannarvili) estreget *An Tri Aotrou* e kaver pennadoù niverus gantañ, bodet lod e *Diwar c'hoarzin* : ur c'hasedigad eus un daouzek pennad a-douez re an urioù-mañ em boa enrollet, gant ar skrivagner o lenn anezho (gwelet e katalog Emgleo Breiz). Prezeger brudet en e amzer ha brezhoneger dreist. Ul levr bennak all gantañ en e gozhni (*Istorioù beleien ...*)

20, Jean-Marie Uguen (1868 Gwiseni) skrivagner levrioù relijius niverus. Menegomp *Buhez Mikael an Noblez*, met meur a hini all a zo.

4.7 Radio, tele, c'hoariva

Daoust hag ostilhoù peurzestkiñ brezhoneg Leon e c'hell ar radio hag an tele bezañ ?

Evit dre vras n'int ket, dreist-holl an tele : en abadennoù brezhoneg e vez klasket bezañ intentet gant ar muiañ a c'heller a vrezhonegerien eus pep lec'h, setu e raer gant ur brezhoneg "etre", tamm pe damm.

Poent all : pelloc'h eo retetidi kazi an holl dud o doa desket brezhoneg, ha brezhoneg nemetken, da gantañ, hini rannyezhel. Re gozh int da labourat, dre vicher, er c'hleweled.

Evelato, hervez an dud eo : pa vez goulnataet un den, ma z eo Leonad o chom e Leon, eo e

vrezhoneg a zeuio gantañ, kalz pe nebeud, evel-just.

Evit an dud a labour er c'hleweled, lod zo Leoniz a orin ha blaz rannyezh o bro a glever war o brezhoneg, tamm pe damm. Hervez an dud eo eta. Pezh zo, un den zo o peurzkeskiñ, ha ne oar ket c'hoazh brezhoneg Leon ervadig, n'eus netra da reiñ dezhañ da zivinañ gant piv eo ar brezhoneg-mañ a zeu, tamm pe damm. Ha nebeutoc'h c'hoazh daoust ha peur-reizh eo ar pezh a glev.

Setu e-ser petra e vez tro da glevet brezhoneg Leon, a-bezh pe propig-rezonabl:

- Strollad c'hoariva ar Vro Bagan : savet ha diazezet e Leon, Leoniz ar bras eus an aktourien. Lod e teu brezhoneg eus ar gwellañ ganto. Lod all falloc'h a galz.

- Arvorig FM (FM 91.7) eo ar radio a glever an aliesañ brezhoneg Leon diouti. Alese eo lod eus an dud a labour e-barzh. Ha Leoniz a vez klevet forzhig, evit un abeg aes da gompren : e Bro-Leon (e Landerne) emañ ar studio ha war Bro-Leon e skign dreist-holl.

5. Kent klozañ

Menegiñ em eus graet meur a ostilh peurzkeskiñ ha n'eo ket tost e vefent kavet da brenañ ken.

Evelato o amprestañ a c'heller e daou lec'h, e Brest. Er CRBC (Centre de Recherche Bretonne et Celtique) e kreiz kêr (skol veur al lizhiri) emañ kement tra. Hag el levraoueg-studi (bibliothèque d'études de la ville de Brest, 22 rue Traverse). An aesañ (ha marc'hamatañ?) eo ar CRBC. E Montroulez, en ti-kêr zoken, ez eus ul levraoueg-studi met ne ouezan ket petra'dalvez.

A-hend-all on kontant da sikour ar vrezhonegerien a garfe e vefe graet ur renablig eus stad o distagadur : ar seurt arnodenn ne vezer ket pemp munut oc'h ober ha kerkent e c'hellan kuzuliañ war beseurt poentoù en defe an den da boaniañ, dre envel ar chabistroù em *Traité de prononciation* ' vefe dleet en em aroziñ a-zevri outo.

Mikael Madeg. Genvor 2013. Sant Tounan

(www.mikaelmadeg.fr)